

HANKKEISTA PITKÄJÄNTEISEEN KEHITTÄMISEEN

– akkreditoinnin vaikutukset suomalaisissa ammattioppilaitoksissa

Eija Laine

© Opetushallitus

Raportit ja selvitykset 2020:1

ISBN 978-952-13-6656-7 (pdf)

ISSN-L 1798-8918

ISSN 1798-8926 (pdf)

Taitto: Grano Oy

www.oph.fi

SISÄLTÖ

JOHDANTO5
AKKREDITOINTI – KANSAINVÄLISYYDEN LAATULEIMA5
AJAN SÄÄSTÄMISESTÄ POTKUA JATKUVAAN KEHITTÄMISEEN – KOKEMUKSIA AKKREDITOINNIN ENSI VUOSILTA6
VALMENNUS JA OHJAUS KEHITTÄMISKOHTEINA6
OPISKELIJALIIKKUVUUDEN KEHITYS VUOSINA 2014 – 20186
HENKILÖSTÖ LIIKKEELLÄ8
KANSAINVÄLISILLE JAKSOILLE LISÄÄ NÄKYVYYTTÄ – VIESTINTÄ JA LEVITYS KEHITTÄMISEN KOHTEINA	10
UUSIA KUMPPANUUKSIA JA VERKOSTOJA	10
YHTEENVETO	11
LÄHTEET	11

Johdanto

Erasmus+ -ohjelman (2014-2020) ammatillisen koulutuksen akkreditoinnin tavoitteena on ollut pitkäjänteinen opiskelija- ja asiantuntijaliikkuvuuden suunnittelu ja toteutus liikkuvuus-hankkeissa. Akkreditoinnin myöntämisperusteena on muun muassa aiempi kokemus Leonardo- ja Erasmus+ -ohjelmien liikkuvuustoiminnosta, kansainvälisen toiminnan strategisuus, pitkäjänteisyys, organisaation sitoutuminen kansainvälisyyteen sekä toiminnan kehittäminen. Akkreditointi mahdollistaa rahoituksen hakemisen kevennetyllä hakumenettelyllä ammatillisen koulutuksen Erasmus+ -ohjelman liikkuvuustoiminnossa.

Akkreditointia edelsi sertifiointi Elinikäisen oppimisen ohjelmassa (2007-2014). Sertifiointilla oli pitkälti samat tavoitteet kuin akkreditoinnillakin, eli keskiössä on liikkuvuuden korkea laatu ja kansainvälisyysstrategioiden kehittäminen ammattioppilaitoksissa. Ensimmäinen akkreditointihaku (VET Mobility Charter) järjestettiin vuonna 2015, jolloin akkreditointi ja Erasmus+ liikkuvuusperuskirja myönnettiin 16:lle koulutuksen järjestäjälle ja yhdelle konsortiolle. Hakemusten taso oli korkea, sillä hakijoilta edellytettiin pitkäaikaista näyttöä liikkuvuustoimintojen laadukkaasta toteutuksesta sekä voimassaolevaa kansainvälisyysstrategiaa.

Tässä artikkelissa tarkastellaan akkreditoinnin vaikutuksia vuonna 2015 akkreditoituissa suomalaisissa ammattioppilaitoksissa. Lähteenä on käytetty organisaatioiden väliraportteja, joista käy ilmi myönteinen kehityssuunta myös akkreditoinnin jälkeen. Väliraporttien ajanjakso käsittää vuodet 2015-2018.

Akkreditointi – kansainvälisyyden laatuleima

Akkreditointia käytetään organisaation imagonrakennuksessa ja kansainvälisen toiminnan markkinoinnissa. Akkreditoinnin vaikutus on ollut suurinta oman henkilöstön motivoimisessa kansainväliseen toimintaan, uusien opiskelijoiden rekrytoimisessa sekä markkinoinnissa työelämäkumppaneille. Moni koulutuksenjärjestäjä mainitsi akkreditoinnin hyödyn myös koulutusviennissä.

Akkreditoinnin myötä henkilöstön kiinnostus kansainvälistä toimintaa kohtaan on lisääntynyt. Henkilöstö on entistä paremmin ymmärtänyt ulkomaanjaksojen merkityksen opiskelijoiden työllistymisessä ja työelämässä. Monessa raportissa kerrottiin, että opettajat ovat aktivoituneet tutustumaan paremmin opiskelijoiden liikkuvuuden eri vaiheisiin ja lisäämään omia taitojaan liikkuvuuden tukemisessa.

Raporteissa kerrotaan, että uusille opiskelijoille akkreditointi toimii vetovoimatekijänä oppilaitokseen hakeutumisessa, koska se antaa myönteisen mielikuvan kansainvälisesti aktiivisesta oppilaitoksesta. Työelämäkumppaneille liikkuvuusperuskirja antaa positiivisen signaalin organisaation toiminnasta ja on näin lisännyt työelämän kiinnostusta yhteistyöhön oppilaitosten kanssa. Akkreditoinnista on erityistä hyötyä uusien ulkomaisten kumppanien löytämisessä kansainväliseen yhteistyöhön, koska akkreditoinnin merkitys tunnetaan myös muissa EU-maissa, ja akkreditoitujen organisaatioiden tekevät mielellään yhteistyötä.

Ajan säästämistä potkua jatkuvaan kehittämiseen – kokemuksia akkreditoinnin ensi vuosilta

Raporttien mukaan liikkuvuusperuskirjan myötä kansainvälisestä liikkuvuudesta on tullut osa oppilaitoksen normaalia toimintaa, eikä sitä enää mielletä erillisenä hanketoimintana kuten aiemmin.

Akkreditointi on merkittävästi helpottanut kansainvälisen toiminnan koordinoitua, kehittämistä ja operationaalista toimintaa. Se on vapauttanut resursseja ja tuonut toimintaan ennustettavaa jatkuvuutta. Aiemmin liikkuvuushankkeita haettiin, markkinoitiin ja raportoitiin vuosittain, mikä vei paljon aikaa ja resursseja. Samansisältöistä viestiä voi lukea lähes kaikissa väliraporteissa. Liikkuvuushankkeiden vuosittaisen haun ja raportoinnin keventymisen on säästänyt työaika ja se on suunnattu erityisesti opiskelijoiden – mutta jossain määrin myös henkilöstön – liikkuvuusprosessien kehittämiseen. Tärkeää on ollut jatkuvan kehittämisen mahdollisuus; kaikkea ei ehditä tehdä vuodessa, mutta kolme vuotta on tarjonnut jo hyvän aikaperspektiivin kehittämistyöhön.

Valmennus ja ohjaus kehittämiskohteina

Akkreditoinnilla on ollut vaikutusta opiskelijoiden lähtövalmennuksen kehittämiseen, ja se on edennyt vaiheittain. Muutosprosessi on edennyt ennakkoluulottoman kokeilun, palautteen keräämisen sekä rohkean muutoksen kautta. Kehittämistyön tulosten näkyvyys on huomattavaa: akkreditoinnin piirissä tapahtunut toiminnan kehittäminen näkyy opiskelijoille ja henkilöstölle entistä selkeämpinä ohjeistuksina, tasalaatuisempina toimintana, apurahojen nopeampina maksatuksina ja kansainvälistymismahdollisuuksien parempana näkyvyytenä.

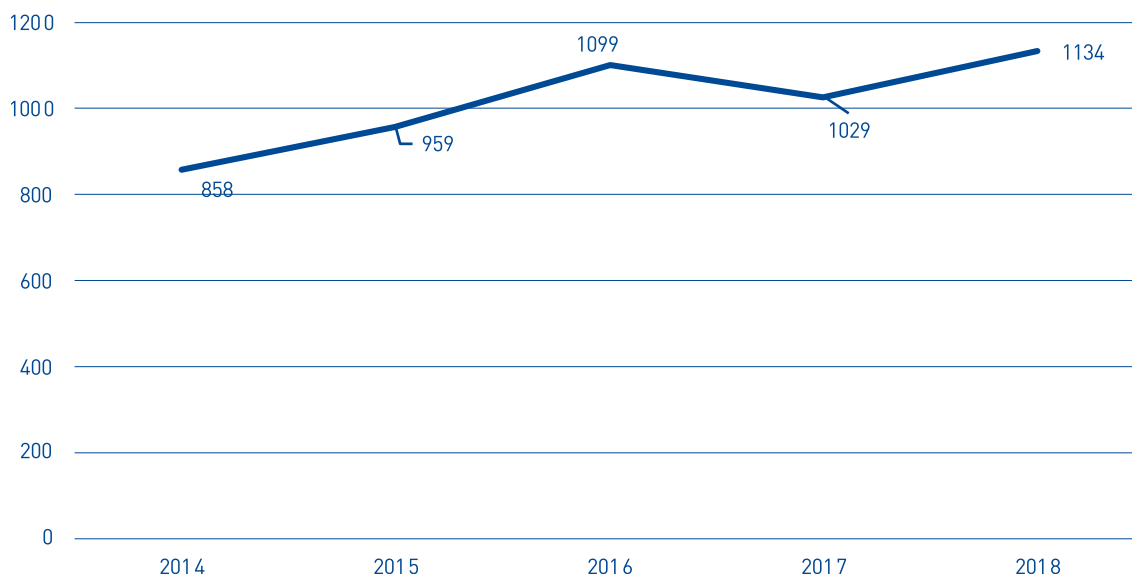
Ulkomaanjaksojen ohjausta on myös kehitetty edelleen. Ulkomaanjakson aikaisen ohjauksen uusiksi välineiksi ovat useissa organisaatioissa tulleet opiskelijoiden blogit. Blogit edistävät opiskelijoiden omatoimisuutta, sillä opiskelijat kuvaavat blogeissa omaa työskentelyään, ja opettaja voi seurata toteutuvatko sovitut työtehtävät työpaikalla.

Muita mainittuja kehittämiskohteita ovat muun muassa ulkomaanjaksolle hakeutumisen prosessi, raportointitapojen monipuolistaminen, levitys ja tiedotus, jakson arviointi, uusien sähköisten järjestelmien käyttöönotto projektihallinnossa sekä digitaalisten sovellusten hyödyntämien ulkomaanjaksojen aikana.

Opiskelijaliikkuvuuden kehitys vuosina 2014 – 2018

Yksi akkreditoinnin tavoitteista on ollut liikkuvuusmäärien kasvattaminen. Kymmenen organisaatiota kertoi opiskelijoiden liikkuvuuslukujen pysyneen vähintäänkin suunnitellulla tai samalla tasolla. Loput seitsemän organisaatiota raportoivat laskeneista liikkuvuusluvuista. Suurimpana syynä laskuun nähdään ammatilliseen koulutukseen kohdistuneet rahoitusleikkaukset, joista seurasi monessa organisaatiossa suuria muutoksia, kuten oppilaitosten yhdistymisiä, yt-neuvotteluja, henkilöstön irtisanomisia ja lomautuksia. Useat laskeneista liikkuvuusluvuista raportoineet kertoivat liikkuvuuslukujen kääntyneen kuitenkin nousuun heti vuonna 2018.

TAULUKKO 1: OPISKELIJOIDEN ERASMUS+ LIKKUVUUSMÄÄRÄT AKKREDITOIDUISSA OPPILAITOKSISSA 2014-2018

TAULUKKO 2: OPISKELIJOIDEN ERASMUS+ LIKKUVUUS ALOITTAIN AKKREDITOIDUISSA OPPILAITOKSISSA 2014-2018

	Tekniikan ja liikenteen ala	Sosiaali-, terveys ja liikunta-ala	Luonnonvara ja ympäristöala	Kulttuuriala	Matkailu-, ravitsemis- ja talousala	Liiketalouden ja hallinnon ala	Humanistinen ja kasvatusala	Luonnon-tieteiden ala	Muu tutkinto	
2014	247	192	54	120	169	65	2	5	4	858
2015	295	182	59	117	174	98	2	24	8	959
2016	297	291	82	128	165	102	3	25	6	1099
2017	298	232	68	138	148	103	6	27	9	1029
2018	316	253	86	154	161	119	5	22	18	1134
	1453	1150	349	657	817	487	18	103	45	5079

Myönteinen kehityssuunta on ollut liikkuvuuteen osallistuneiden alojen monipuolistuminen. Lisäksi opiskelijoiden profiilikirjo on kasvanut. Kansainvälisille jaksoille on osallistunut nuoria ja aikuisia perustutkintoa opiskelevia, ammatti- ja erikoisammattitutkinto-opiskelijoita, oppisopimusopiskelijoita ja kaksoistutkinto-opiskelijoita.

Opiskelijaliikkuvuuden vähenemisen syitä pohdittiin useassa raportissa. Ammatillisen koulutuksen viimeaikaisten muutosten arveltiin vaikuttaneen ulkomaanjaksojen vähenemiseen eri tavoin. Yhdeksi syyksi arveltiin sitä, että opiskelijoita kannustetaan valmistumaan nopeutetussa aikataulussa. Tällöin esimerkiksi kaksoistutkintoa suorittavilla aikataulu voi olla niin tiukka, ettei ulkomaanjaksoja saada aikataulutetuksi. On myös huomattu, että mikäli ulkomaanjaksoista tulisi oppisopimuksia ja työsuhteita, jää ulkomaille lähteminen helposti toteutumatta. Eräässä raportissa kerrotaan, että opiskelijoiden osaamistason heikentymisen ja puutteellisen kielitaidon vuoksi ulkomaanjaksot ovat usein liian haasteellisia. Opiskelijoiden lyhytjänteisyys ja epäitsenäisyys mainittiin myös syinä liikkuvuuden vähenemiseen tai sen aikana ilmenneisiin vaikeuksiin.

Opiskelijoiden kirjo on monipuolistunut. Esimerkiksi Etelä-Savon koulutuskuntayhtymän raportissa kerrotaan: *”Ulkomaan vaihtoa on voitu tarjota yhä useammalle opiskelijalle, myös niille, jotka eivät ole luokkansa ”ykkösiä”. Heille kv-vaihdon merkitys henkilökohtaisen kasvun mahdollisuutena on kuitenkin suurin ja vaihto tulevaisuuden kannalta merkityksellisin”*. Esedun raportin mukaan heillä noin puolet ulkomaanjaksolle lähtevistä opiskelijoista on alaikäisiä, ja suurin osa heistä ja heidän huoltajistaan toivoo opettajan saattavan opiskelijat vaihtokohteeseen. Tukihenkilön toiminta madaltaa opiskelijoiden kynnystä hakea ulkomaanjaksolle.

Henkilöstö liikkeellä

Erasmus+ -ohjelman puitteissa on toteutettu myös suuri määrä henkilöstöliikkuvuuksia. Niiden myötä tietoisuus ja myönteisyys kansainvälisyyttä kohtaan on oppilaitoksessa kasvanut. Kansainvälisyys nähdään nyt entistä paremmin osana ammatillista koulutusta, ja opetushenkilöstö ymmärtää kansainvälisten liikkuvuusjaksojen arvon opiskelijan työelämätaidoille.

Akkreditointi on motivoinut henkilöstöä lähtemään liikkeelle ja tutustumaan ulkomaisen kumppanien toimintaan ja työelämään. Yli puolet koulutuksenjärjestäjistä kertoi henkilöstön liikkuvuuden lisääntyneen tai henkilöstön kiinnostuksen kansainvälistä toimintaa kohtaan kasvaneen akkreditoinnin myötä. Joidenkin kohdalla akkreditointi auttoi pysymään henkilöstöliikkuvuuden suunnitelmissa ja teki sen suunnittelun pitkäjänteiseksi.

Henkilöstöliikkuvuuden prosessien kehittäminen on nähty keinoksi motivoida yhä useampien alojen opetushenkilöstöä hakeutumaan vaihtoihin. Kuusi organisaatiota mainitsi yhtenäisen ohjeistuksen laatimisesta henkilöstöliikkuvuuksien hakuun. Tämä oli erityisen tärkeää niissä organisaatioissa, joissa useat eri oppilaitokset olivat yhdistyneet viime vuosien aikana. Oli päätetty selkeistä, läpinäkyvistä valintakriteereistä. Tällä kehittämistyöllä motivoitiin kaikkien alojen opettajia hakeutumaan ulkomaanjaksolle, ja siinä oli onnistuttakin.

Moni koulutuksen järjestäjä on innovoinut uusia tapoja henkilöstön motivoimiseksi liikkuvuuteen. Esimerkiksi Oulun seudun ammattiopistossa on kehitetty niin sanottu Mentori-malli, jossa henkilöstön jäsenet saavat kollegoilta tukea ulkomaanjakson toteuttamiseen. Tällöin jo aiemmin liikkuvuusjaksolle osallistunut henkilöstön jäsen voi hakea uutta liikkuvuusapurahaa, jos hän ottaa mukaansa kollegan, joka ei ole aiemmin osallistunut liikkuvuuteen. Näin on saatu mukaan sellaisia uusia kollegoja, jotka eivät ole olleet halukkaita lähtemään ulkomaanjaksolle yksin esimerkiksi kielitaitoon liittyvän epävarmuuden takia.

Muutamit organisaatiot kertoivat akkreditoinnin antaneen lisää mahdollisuuksia lähettää liikkuvuusjaksoille muitakin henkilöstön jäseniä kuin opettajia. Liikkuvuuksiin on osallistunut opettajien lisäksi esimerkiksi rehtori, opinto-ohjaaja, opintosuhteereitä, koulutuspäälliköitä sekä it-henkilöstöä. Liikkuvuuksista on haettu uusia näköaloja omaan työhön. Esimerkiksi Omnian opetuskeittiön henkilöstöä lähti opintovierailulle Bilbaoon Espanjaan tutustumaan vastaaviin opetuskeittiöihin sekä niihin huippuravintoloihin, joissa opiskelijat suorittavat työ-säoppimisjaksoja.

Seinäjoen koulutuskuntayhtymän viikon pituiselle ulkomaanjaksolle on osallistunut opettajia ja taloushallinnon henkilöstöä. Tuloksena on saatu vertailutietoa oman työn kehittämiseen. Opettajat ovat oppineet uusia opetusmenetelmiä työskennellessään uusien kollegoiden

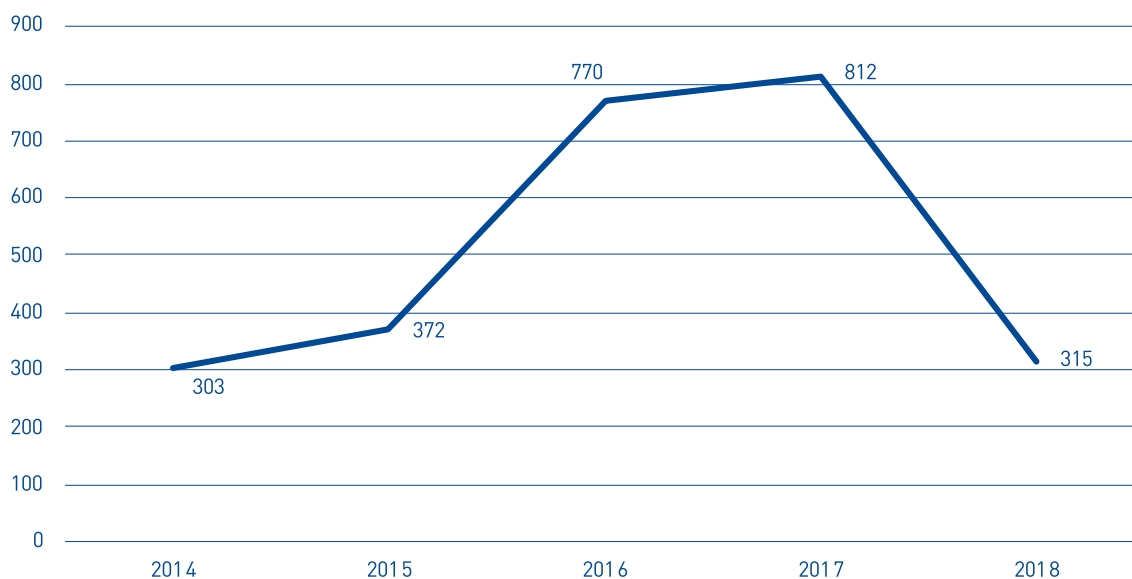
kanssa sekä ongelmaratkaisutaitoja eri kulttuureista tulevien opiskelijoiden kanssa työskennellessään. Työparina yhdessä toisen kollegan kanssa työskentely lisäsi henkilöstön vuorovaikutus- ja itsearviointitaitoja.

Omniassa asiantuntijavaihtoihin on hakeutunut opettajia, jotka haluavat lähteä hakemaan vertailutietoa kumppanimaihin sellaisista opintokokonaisuuksista, joita niissä on opetettu jo pitkään. Esimerkkinä tästä on työelämäpalvelujen opettajaryhmä, joka on suunnitellut ulkomaanjaksoa Belgiaan, jossa tutustutaan palvelumuotoilun opettamiseen paikallisessa ammattikorkeakoulussa ja työpaikoilla. Tähän heitä ovat motivoineet uuden opetussuunnitelman mukanaan tuomat opintokokonaisuudet.

Työelämysuhteiden kannalta tärkeä askel on saada työelämäkumppaneita osallistumaan asiantuntijaliikkuvuuksiin. Omnia lähetti kymmenen työnantajan edustajaa Bremeniin tutustumaan saksalaiseen ammatillisen koulutuksen järjestelmään, oppilaitoksiin ja yrityksiin. Nämä henkilöt olivat toimineet yrityksissään ulkomaisten harjoittelijoiden työpaikkaohjaajina.

Henkilöstön kansainvälistymisopintoja varten ammatilliset erityisoppilaitokset ovat kehittäneet kansainvälisyyden portaat -mallin. Esimerkiksi Ammattiopisto Luovissa on tehty osaamismerkkejä portaiden eri tasoille Open Badge -ympäristössä¹: <https://finvet.fi/fi/kv-polku/etusivu>

TAULUKKO 3: HENKILÖSTÖN ERASMUS+ LIIKKUVUUSMÄÄRÄT AKKREDITOIDUISSA OPPILAITOKSISSA 2014-2018

¹ Open Badges on Mozilla-säätiön kehittämä avoin standardi, jonka avulla voidaan tunnistaa ja tunnustaa osaamista, saavutuksia ja taitoja, joita kartutamme arjessa, työpaikalla, harrastuksissa ja monessa muussa kontekstissa.

TAULUKKO 4: HENKILÖSTÖN ERASMUS+ LIIKKUVUUS ALOITTAIN AKKREDITOIDUISSA OPPILAITOKSISSA 2014-2018

	Tekniikan ja liikenteen ala	Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	Luonnonvara- ja ympäristöala	Kulttuuriala	Matkailu-, ravitsemis- ja talousala	Liiketalouden ja hallinnon ala	Humanistinen ja kasvatustieteiden ala	Luonnon-tieteiden ala	Muu tutkinto	
2014	65	30	21	16	39	15	0	3	114	303
2015	79	46	23	19	30	24	0	6	145	372
2016	233	144	41	33	67	86	0	21	145	770
2017	113	107	56	35	162	94	2	16	227	812
2018	62	58	14	31	28	19	0	0	103	315
	552	385	155	134	326	238	2	46	734	2572

Kansainvälisille jaksoille lisää näkyvyyttä – viestintä ja levitys kehittämisen kohteina

Panostaminen viestintään ja erityisesti vaihtokokemusten levitykseen tuotiin esille useissa raporteissa. Seitsemässä vastauksessa kerrottiin uusista toimintatavoista viestinnässä ja ulkomaan kokemusten jakamisesta. Samanaikaisesti monipuolistettiin opiskelijavaihtojen ohjauksen välineitä ja raportointitapoja.

Laajempaa vaikuttavuutta tulosten levittämisessä on haettu järjestämällä erilaisia infoja ja tapahtumia, joita on esimerkiksi European Vocational Skills Weekin tapahtumiin. Oppilaitoksissa on tehty myös infovideoita ulkomaanjaksolle hakeutumisesta ja käyttöön on otettu erilaisia blogialustoja tulosten levitystä varten.

Ammattiopisto Luovi raportoi lisänneensä panostusta kokemusten jakamiseen akkreditoinnin myötä. Käytössä on yhteinen Luovi International -blogialusta; lisäksi viestitään Instagramissa, Facebookissa ja sisäisessä intrassa Satamassa. Luovi toimii myös Erasmus+ -ohjelman lähettiläänä Instagramissa. Kokemuksia jaetaan myös oppilaitoksessa vierailleville ulkomaalaisille ryhmille ja erilaisissa seminaareissa. Koulutuksen järjestäjä on saanut myönteistä palautetta siitä, että erityistä tukea tarvitsevilla opiskelijoilla on laajat mahdollisuudet osallistua kansainväliseen toimintaan opintojensa aikana.

Espoon seudun koulutuskuntayhtymä Omnian raportissa kerrotaan, että kansainvälisille jaksoille osallistuneet opiskelijat on veloitettu kertomaan ulkomaanjaksosta muille opiskelijoille. Parhaat opiskelijoiden kansainvälisten jaksojen blogit julkaistaan Omnian kotisivulla. Omnian viestintäyksikkö haastattelee säännöllisesti ulkomaanjaksoilta palanneita opiskelijoita ja julkaisee haastatteluja Omnian erilaisissa viestintäkanavissa kuten viikkotiedotteessa, ajankohtais-osaosiossa, sekä sosiaalisen median alustoilla kuten Instagramissa, Facebookissa ja Twitterissä.

Uusia kumppanuuksia ja verkostoja

Raporteissa yhdeksän organisaatiota mainitsi akkreditoinnin edistäneen kansainvälistä verkostoitumista. Akkreditointi oli auttanut saamaan uusia kumppaneita sekä liikkuvuustoimintaan että strategiaan kumppanuushankkeisiin. Uudet kumppanit olivat usein itsekin akkreditoituja omassa maassaan.

Monessa raportissa kerrotaan, että hakumenettelyn keventymisen johdosta säästetty aika oli käytetty toimimiseen strategisissa kumppanuushankkeissa. Hankkeiden teemat liittyivät tavallisesti opiskelijoiden liikkuvuusprosessien kehittämiseen. Esimerkiksi Hyria koulutus on osallistunut useisiin KA2-hankkeisiin. Hankkeissa on voitu sisällyttää omaan opetussuunnitelmaan kolmen viikon kestoisia, englanninkielisiä opintokokonaisuuksia, jotka toteutetaan yhdessä työelämän kanssa. Toteutukseen osallistuu Hyrian omien opiskelijoiden lisäksi aina neljä ulkomaalaista opiskelijaa. Samassa hankkeessa opiskellaan myös virtuaalisesti yhteistyössä kansainvälisten partnereiden kanssa. Näin kansainvälisyys näkyy myös oppituntien ja tehtävien muodossa.

Yhteenveto

Raporttien mukaan akkreditoinnin myötävaikutuksella oppilaitosten liikkuvuusprosesseja on voitu kehittää edelleen. Samoin voitiin kehittää lähtijöiden valmennuksen laatua. Liikkuvuuksissa mukana olevan henkilöstön osaaminen kehittyi, ja he ovat valmiimpia ohjaamaan opiskelijoita, jotka ovat liikkuvuusjaksoilla. Liikkuvuutta on voitu laajentaa aloille, joissa se oli aiemmin ollut vähäistä. Akkreditoinnin seurauksena myös oppilaitosten kansainväliset yhteistyökumppaniverkostot kasvoivat, ja akkreditointi on ollut merkittävä imagotekijä ulkomaisten kumppaneiden, työelämän sekä opiskelijoiden suuntaan. Ammatillisen koulutuksen muutoksista huolimatta kansainvälisen liikkuvuuden kehitys on jatkunut, se on strategisesti johdettua toimintaa ja osa ammattioppilaitosten arkea.

TAULUKKO 5: ERASMUS+ AMMATILLISEN KOULUTUKSEN AKKREDITOINNIT 2015-2019

	Akkreditointihakemukset (lkm)	Hyväksytyt	Hyv [%]
2015	26	17	65
2016	11	7	64
2017	8	4	50
2018	5	3	60
2019	3	2	67

TAULUKKO 6: ERASMUS+ AMMATILLISEN KOULUTUKSEN HANKKEILLE MYÖNNETTY RAHOITUS 2016-2019

Vuosi	Kokonaismyöntö	KA102	KA116	KA116 %
2016	4 782 702 €	2 925 990 €	1 856 712 €	40
2017	5 281 589 €	2 271 287 €	3 010 302 €	57
2018	6 171 200 €	2 240 013 €	3 931 187 €	64
2019	7 619 271 €	2 715 762 €	4 903 509 €	64

Lähteet:

Erasmus+ ammatillinen koulutus -ohjelman vuonna 2015 akkreditoitujen organisaatioiden väliraportit
Opetushallituksen yleinen tiedonkeruu

Verkkajulkaisu
ISBN 978-952-13-6656-7
ISSN 1798-8926